

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 31

Eylül 2016

Editörler: Elif Emir Öksüz, Deniz Aydemir Döke.

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Pınar Yavuz.

Web Sorumlusu: Burak Sarı.

Ses Teknik Destek: Engin Albayrak.

Yayınlayan: Engelsiz Erişim Derneği.

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@gmail.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

İçindekiler

İçindekiler	1
Editörden	2
Yeni Bir Hayata Hoş Geldiniz.....	3
Hem Ekonomik Hem de Erişilebilir Matematik Öğretim Yöntemi	6
Dokunmadan Tanımak.....	8
Hayatımızdan Çalıyorlar	14
Eşitlik Bulmacasında İkinci Bölüm Çözümlenmeleri.....	18
Engellilik ve Diğer Azınlık Kimlikleri.....	21
İki Uçlu Baston Paradoksu.....	25
Kusursuzluğun Kusuru	27
Paralimpik Oyunlar	32
Recep ve Çocuklarda “Özrürlülüğe” Bir Giriş.....	35

Editörden

Merhaba Değerli Okuyucularımız,

Dergimiz istikrarla yoluna devam ediyor ve bu ay yine dopdolu bir içerikle otuz birinci sayısıyla sizlerle buluşuyor. Öncelikle 2016-2017 eğitim öğretim yılının herkes için verimli bir yıl olmasını umuyor ve tüm öğrencilere başarılar diliyoruz. Bu ayki ilk yazımız üniversiteye ve liseye yeni başlayacak öğrencilerimiz için konuk yazarımız Oğuzhan Al tarafından hazırlandı. Sevgili öğrenciler, yepyeni bir hayat sizi bekliyor, peki engelli bir öğrenci olarak işinizi kolaylaştıracak ipuçları ve yol gösterici yaşam deneyimlerini duymak istemez misiniz? Cevabınız evetse, işte size fırsat. Peki eğer matematik ile biraz daha yakından haşır neşir olmanız gerekiyorsa, erişilebilir ve tamamen bedava bir yöntemden haberdar olmak ister misiniz? Hale Uçuş ve Olcay Aşçı EEEH Dergi okurları için bu yöntemi detaylıca anlattı. Gülcan Altun, bu ay bize Betimleme Kumbarasını tanıttı. Bu çalışma şimdilik işin sanat kısmına ağırlık veriyor, ama pek ala eğitim için de faydalı olabilir. Geometrik şekiller, haritalar, grafikler, biyoloji ya da kimya dersi için gerekli temel görseller de betimlenebilir. Her şey iyi hoş, her soruna bir çözüm bulunabiliyor, ama bazen bu çözümler çok fazla zaman ve emek gerektirebiliyor. Sınavlarda ek süre, ödevlerde uzatma alınabiliyor da peki ömrümüz için bir uzatma isteyebilecek miyiz? Deniz Aydemir Döke bu perspektiften yaklaşarak evrensel tasarımın gerekliliğinin altını çiziyor. Bir süredir konuk yazar olarak bizlerle olan Meral Sözen, artık EEEH Dergi ailesine katılmış bulunmakta. Sözen bu ay eşitlik bulmacasına kaldığı yerden devam ediyor, sorduğu sorularla bizi düşünmeye sevk ediyor. Kendisine hoş geldin diyor ve Elif Emir Öksüz'ün yazısına geçiyoruz. Bu yazıda engellilik ve diğer azınlık kimlikleri benzerlik ve farklılıkları yönünden ele alınmış. İlke Çeperli'nin yazısı ise adeta bu karşılaştırmalı teorik yazının uygulamalı bir örneği gibi. Engin Yılmaz, bu ay kusursuzluğun kusurunu tartışıyor. Zengin örneklerle donatılmış bu tartışma yazısı kaçırılmamalı. Pınar Yavuz henüz tamamlanan paralimpik olimpiyatları hakkında bizleri bilgilendiriyor. Son olarak da konuk yazarımız Bahar Yavuz, "özürlülük" kavramının toplumda ve özellikle de çocuklarda kullanımına ve gelişimine dikkat çekiyor.

Ekim ayında görüşmek üzere, hoşça kalın.

Yeni Bir Hayata Hoş Geldiniz

Oğuzhan Al

06aloguzhan@gmail.com

Sayı 31, Eylül 2016

Geçtiğimiz ay liseye ve üniversiteye yeni başlayan öğrenciler kayıtlarını yaptırıldılar. Bu yıl onlar için çok zorlu ve yorucu geçti. Yorucu ve zorlu geçen bir yılın ardından hayatlarının en önemli değişimlerini gerçekleştirecekleri lise veya üniversite hayatlarına da bu ay başlayacaklar. Yeni bir ortam, yeni dersler, yeni bir yaşam tarzı onları bekliyor. Her şeyin hemen hemen yeni olduğu bu ortamda ister istemez onlar da kendilerini değiştirecekler, ortamın gereklerine ayak uyduracaklar. Ben de, naçizane, bu değişimi gerçekleştirirken gelişimleri için nelere dikkat etmeleri gerektiğine değineceğim.

Liseye başlayanlar için:

1. Engelinizle ve gereksinimlerinizle ilgili iyi derecede bilgiye sahip olun. Lisede ihtiyaç duyduğunuz şeyleri öğretmenlerinizle ve arkadaşlarınızla konuşmaktan çekinmeyin. Engelinizle ilgili ayrıntılı açıklamaları gerekli duyduğunuzda iletişim kurduğunuz kişilere anlatın.
2. Sınavlara nasıl girmek istediğinizi ve bunun hangi sebeplerle gerekli olduğunu sınav dönemi yaklaşmadan öğretmenlerinizle konuşun. Bu konuşmayı yapmak için sınav zamanını beklemeyin. Dönem başında yapacağınız bu konuşmayı yaparken derste ihtiyaç duyduğunuz düzenlemeleri de anlatabilirsiniz. Bu sayede öğretmeninizle tanışmış, ihtiyaçlarınızı anlatmış olursunuz.
3. Derste kullanacağınız ekstra araç gereç varsa bunu öğretmenlerinize söyleyin.
4. Okulun ilk zamanları en çok kullandığınız (sınıf, kantin, lavabolar, öğretmenler odası, çıkış kapısı) vb. yerlere nasıl gideceğinizi öğrenin. Bu yerlere mutlaka ulaşımınızı tek başınıza sağlayın. Yerine göre okul başlamadan önce ya da dağıldıktan sonra yanınızda biriyle, ailenizden biri, okulda görevli biri, arkadaş, ya

da bir öğretmenle okulun içindeki bu yerlere nasıl gidileceğini öğrenebilir, kafanızda bir harita oluşturabilirsiniz.

5. Kesinlikle bilgisayar kullanma becerinizi iyileştirin. Bu hem lise hayatınızda hem de lise sonrası hayatınızda sizin için en önemli noktalardan biri olacaktır. Bağımsız çalışmanın yolu iyi bilgisayar kullanmaktan geçer.
6. Bastonu artık kendinizden bir parça yapın. Kullanın veya kullanmayın bastonunuzu yanınızda tutun. Bu yaşlarda baston bulundurmamak veya kullanmak gençler tarafından maalesef ihmal edilen bir davranış.
7. Son olarak gelişiminiz için bol bol kitap okumayı ve derslerinize çalışmayı unutmayın.

Üniversiteye başlayanlar için:

Yoğun bir yıl geçirdiniz. Artık hayatınızın en önemli dönemine başlıyorsunuz. Belki ailenizden de uzak bir ile gittiniz. Unutmayın hayatınızın en özgür, en bağımsız ve en bireysel olduğu bir dönem bu. Bilimsel gelişiminizin dışında kişisel gelişiminizde önemli değişiklikler olacak.

1. Öncelikle üniversiteyi bir ders ortamı gibi düşünmeyin. Elbette dersleriniz önemli ancak üniversite yaşantısı kesinlikle dersten ibaret değildir. Kalacağınız yer ile okulunuzun arasını ilk başta öğrenmenizi tavsiye ederim. Dersler başlamadan önce bu işi tamamlamanızı tavsiye ederim.
2. Kampüsünüzün içini ve dersliklerinizin bulunduğu binanın iç kısmını ilk zamanlarda öğrenmeye çalışın. Gerek kampüs içinde gerekse kampüs dışında hareketinizde kimseye bağlı kalmayın.
3. Üniversitenizin engellilere sağladığı imkânları araştırın ve ihtiyaç duyduklarınızı kullanın.
4. Ders kaynaklarına erişim, derste not alma ve sınavlarla ilgili bölüm hocalarınızla ve üniversitenizin engelli birimiyle iletişime geçin.
5. Maddi imkânlarınız dâhilinde üniversitenizin düzenlediği veya şehirde düzenlenen etkinliklere sık sık katılın.

6. Sürekli olarak, arkadaşlarınızdan bir yere giderken sizi almalarını talep etmeyin. Gideceğiniz yeri bilmiyorsanız bile herkesin ortak buluşma noktasına tek başınıza gitmeye özen gösterin. Bu arkadaşlık ilişkilerinizdeki güç dengesini korumaya yarayacaktır.
7. Üniversitenizin içinde ve çevresinde takılmaya özen gösterin.
8. Az görüyor olsanız bile baston kullanmaktan kaçmayın. Baston sizin en yakın dostunuz olacaktır.
9. Gerekli durumlarda, engelinizle ilgili bilgi vermekten ve konuşmaktan çekinmeyin.
10. Lisede yapmanız gereken ve o zamanlar yapamadığınız şeyleri yapmaktan çekinmeyin.

Son olarak şunu söylemek istiyorum. Lise, üniversite okumak, çalışmak, bilgili olmak vb. hiçbir şey sizin bağımsız hareketinizden önemli değil.

Bağımsız olduğunuz kadar değerli olursunuz.

Hem Ekonomik Hem de Erişilebilir Matematik Öğretim Yöntemi

Hale Uçuş, Olcay Aşçı

haleucus@gmail.com

olcay.ashchi@gmail.com

Sayı 31, Eylül 2016

Avusturya'nın Linz bölgesindeki Johannes Kepler Üniversitesi'nde 8-12 Temmuz tarihleri arasında görme engellilerin matematik ve grafiklere erişimi konulu çalıştaylar içeren yaz kampı düzenlendi. Matematik öğretmeni olarak katıldığım çalıştayda gözlem ve deneyimlerimi Türkiye'ye dönüşte görme engelli öğrencim olan Olcay Aşçı ile paylaştım. Gupta ve Bansal (2016) tarafından dokunmadan Excel grafik ve diğer uygulamalara erişim konusunda yapılan çalışmalarını ülkemizdeki ulusal sınavlarda çıkan grafik problemleri üzerinden inceledik. Çünkü görme engelliler sınavlarda şekil, grafik içeren sorulardan muaf tutulmaktadır. Bu bağlamda çalışmamızın amacı dokunsal veya sesli grafiklerin oluşturulmasından daha ekonomik ve erişilebilir grafikleri Microsoft Excel de ücretsiz NVDA ekran okuyucu ile kullanılabilirliğini incelemektir. Ulusal sınavlarda grafik içeren çoktan seçmeli testteki sorulardan seçilen üç grafik (sütun, daire ve çizgi) problemi üzerinde yaşadığı deneyimleri görme engelli öğrencim olan Olcay Aşçı sizlere anlatacaktır.

NVDA ile grafikleri okumak için, Excel çalışma sayfası üzerinde insert+f7 tuşlarıyla sayfa içindeki objeleri listelememiz ve buradan grafiği bulmamız yeterli olacaktır. Ancak bu noktadan sonra grafiği yön tuşlarımızla okuyabilmemiz için insert+boşluk yaparak odak kipine geçmemiz gerekir. Odak kipi sanal ekranlarda form tarzı doldurduğumuzda açılan kip. Odak kipine geçtikten sonra, Grafik içinde aşağı yukarı yön tuşlarıyla figürün ana bölümleri arasında dolaşabiliriz. Burada aşağı yön tuşuyla seri denem bölüme gelip, sağ sol yön tuşlarıyla dolaştığımızda, NVDA bize hem veri başlığını, hem de o anki değeri gayet açıklayıcı biçimde okuyor.

Örneğin, Hale Hocamın hazırladığı Excel dosyasının üçüncü sayfasında bir kişinin haftalık harcadığı paranın günlere göre dağılımı sorulmuş. Buradaki çizgi figürüne insert+F7 ile gelen listeden ulaşip insert +boşluk ile odak kipine geçip ve aşağı ok yaparak seriyi bulduktan sonra, artık sağ ve sol yön tuşlarıyla her gün ne kadar para harcadığını NVDA bize okuyor. (Gün pazartesi, harcanan para 4.0 veri noktası 1 gibi). Bununla da yetinmiyor, bir sonraki güne geçtiğimizde ne kadar artma veya azalma olduğunu da belirtiyor. Bu nokta Türkçeleştirilmemiş açıkçası ama örneğin Salı günü harcama 2 olduğu için birinci noktadan 2 azalma var tarzı bir açıklama yapıyor NVDA. Yani grafik ile ilgili her şeye hâkim oluyorsunuz.

Yine ikinci sayfadaki dairesel grafiği de NVDA ile okumak çok zevkli. Bu grafikte yine insert+f7 ile listeden grafiği bulup odak kipine geçmemizi takiben aşağı yön tuşuyla seri bölümüne geldiğimizde, her sağ oka basışta, hem eğitim, giyecek, içecek gibi alanlara ne kadar harcama yapıldığı bilgisi, hem de bunun yüzde kaçlık bir pasta dilimine karşılık geldiği çok başarılı biçimde okunuyor.

Görme engelli öğrenci Excel’de hazırlanan grafik içeren matematik problemleri üzerinde kolaylıkla gezinip, verileri grafik üzerinde okuyarak yorumlama ve bu değerler ile problemi çözebilme imkânı bulmuştur. Ancak şunun altını çizmemiz gerek NVDA ekibinin grafik alanlarındaki bazı ifadeleri Türkçeleştirmeleri anlaşılabilirlik açısından çok daha faydalı olacaktır Ayrıca Excel üzerinde verilerle oluşturulan tüm grafik türleri erişilebilir biçimde hazırlandığı sürece NVDA dışında Jaws for Windows ile de okunabilmektedir. Dolayısıyla matematik nasıl mükemmel bir eşitleyici ise, görme engelli öğrencilerin de bu alandan yararlanma fırsatlarının eşit olmasını sağlayacak matematik öğretim materyallerinin hazırlanması önemlidir.

Dokunmadan Tanımak

Gülcan Altun

guleycane@gmail.com

Sayı 31, Eylül 2016

İlk dikkat çeken nokta, anlatacağım şeyin adı. Evet! Bu adı kim bulduysa sokak diliyle ifade edecek olursam, cuk oturmuş. Biz çocukken kumbaralarımız vardı. Damlaya damlaya göl olur atasözünden hareketle bozuk paralarımızı içine atıp bir süre sonra sabırsızca kilidini açarak içindekileri saydığımız. Bu da öyle bir şey işte. Hem hedef güzel hem de adı.

Hayatımızdaki küçücük görsel ayrıntıların anlaşılabilir olması. Çok değil on beş yıl önce birileri bana “bir gün gelecek film ve dizilerdeki mimikleri, hareketleri, ortamları yanında kimse olmadığı zaman bile anlayabileceksin” deseydi aval aval bakardım herhalde. Hatta fantastik bir filmdeki düş ürünü kahramanın neye benzediğini, o kahramanın konu edildiği filmin nasıl bir afişle tanıtıldığını da bilebileceksin deselerdi, "hadi be" derdim. Ancak çok şükür ki hayal kurma yetisi ve hayallerini gerçekleştirebilme kabiliyeti benden çok olan insanlar var.

Betimleme Kumbarası'ndan söz ediyorum anlayacağınız gibi. SEBEDER'in en yeni faaliyetlerinden biri.

Aslında buna benzer bir betimleme furyası çok daha önce Körüz Biz ile başladı. “İnternetin gözü kara tek sitesi”. Bu tanımlama benim çok hoşuma gittiği için yazmak istedim. Görmeyenlerin günlük hayat deneyimlerini veya merak ettikleri gündelik kimi ipuçlarının paylaşıldığı sitede özellikle karikatür betimlemeleri uzun zamandır yapılıyor. Körüz Biz'i başka bir sayıda mercek altına almak istediğimi belirterek ve öncü duruşlarından ötürü tasarımcılarına teşekkürlerimi ileterek asıl konuma dönüyorum.

Şahsen zaman zaman kimi firmaların logolarını, kimi ünlü ressamın tablolarını ve heykeltıraşların heykellerini veya mesela Mısır Piramitlerini, Taç Mahal'i merak ederdim.

Ben kimilerinin bildiği gibi sonradan kör olan biriyim, ama çocukken anlaşılan bunların hiçbiri dikkatimi çekmemiş. Hatta bir çocuğun dikkatini çekebilecek olan kimi hayvanlar ya da bayraklar bile çekmemiş. Veyahut da doğuştan kör olan biri doğal olarak herhangi bir belgeselden veya bir atlastan bunları görebilmek olanağına sahip olamıyor ne yazık ki.

Aslını isterseniz bu tür konularda karikatürler, resimler, tablolar, mimari yapılar veya bayraklar bir tarafa herhangi bir hayvanın maketine, bir logonun, film afişinin ya da özellikle fantastik bir film karakterinin renkleri bir tarafa kabartmalarına dokunabilmeyi, tercih ederim. En azından benim anlama yeteneğime göre somutlaştırmak daha etkili bir yöntem. Ancak SEBEDER'in işi betimleme yapmak ve onlar sanal alemde olabileceğin en iyisini yapıyorlar.

Betimleme Kumbarası hakkında sizler ne düşünüyorsunuz bilmiyorum ama hali hazırda kumbaramızda Ağustos ayı verilerine göre toplamda 225 betimleme bulunuyor.

Ağustos ayında yayımlanan Farkında mıyız adlı yazım için sağ olsun SEBEDER Kâtibi Sayın Hatice Başpınar'ın verdiği bilgilere göre 124 adet film afişi betimlemesi var. Ben bunlardan Zeynep Bulut, Emine Kolivar, Fatih Korgan ve Nazlı Düşmez tarafından betimlenmiş dört tanesini satır satır okudum. Olabildiğince açık ve anlaşılır buldum. Bir o kadar da sempatik... Şehrin sokaklarında ve sinema salonları girişlerinde var olduğunu bildiğim afişlerin içeriğini bilebiliyor olmak çok hoş bir duygu.

Bunlardan en karışık olanı Mısır Tanrıları afişi. Ancak sorun betimlemede değil afişte. Çünkü birçok Mısır tanrısı aynı karede ve betimlemeci, boyutlarına göre hepsini tek tek tanıtıyor doğal olarak. Ancak dinlerken insanın kafası karışıyor. En azından benimki karıştı.

Aklıma şöyle bir yol geldi. Betimlemenin siteye yükleme aşamasında dikkat edilerek anlaşılabilirliği daha kolaylaştırılabilir kanımca. Mısır Tanrıları betimlemesinden yola çıkarak anlatacak olursam; her bir tanrı anlatıldıktan sonra bir alt satıra geçilirse en azından beyin bir önceki karakteri bir yere kondurur. Bir sonraki satıra geçerken kişiye küçücük de olsa düşünme payı kalmış olacaktır. Ekran okuyucuyu otomatiğe alarak

okuyanlar için bir şey değişmez belki ama ben ve benim gibiler için karmaşık resimlerde görüntü daha da netleşmiş olur.

51 adet karikatür betimlemesinden de üç tanesini okudum. Onlar da Zeynep Bulut ve Selin Akgül tarafından betimlenmişler ve gayet anlaşılabilirler.

On iki adet logo betimlemesindense iki tanesine baktım. Birinde betimleyenin adı yoktu, diğeri ise Selin Akgül tarafından betimlenmiş. İncelediğim iki logodan biri Koç Ticari İşletmesi'ne aitti ve onu düşleyebildim. Eskişehir Spor logosu da gayet detaylı verilmişti ancak ben kafamda resimleyemedim. Çünkü anladığım kadarıyla logo oldukça fazla ayrıntıyı barındırıyor.

Portreler bölümünde iki adet betimleme var ve ben bunların ikisini de inceledim. Zaten ikisi de Binnur Şimşek tarafından betimlenmiş ve Marilyn Monroe'ya ait. İlki Being Normal Is Boring Poster'i ile Uçuşan Etek film sahnesinden. İkisinde de Marilyn Monroe çok açıklayıcı anlatılmış. Fakat ilkinin yazıya dair açıklamaları benim kafamı karıştırdı. Gerçi bu tamamen benimle ilgili bir durum da olabilir. Yoksa metin gayet detaylı. Diğer bir taraftan yukarıda anlattığım siteye yükleme yöntemi burada da işe yarayabilir diye düşünmedim de değil.

Heykeller ve Tablolar kategorisinde de yedi betimleme bulunuyor. Bunlardan Osman Hamdi Bey'in daha önce adını birkaç kere duyduğum Kaplumbağa Terbiyecisi tablosuna baktım. Tablo çok güzel tasvir edilmiş betimleme yapan kişi tarafından. Tabloyu düşledim okuyunca resmen. Ancak kimin betimlediğinin yazılması sanırım atlanmış. Bununla birlikte tabloya dair merak edilebilecek ayrıntılar verilmiş ve bence çok iyi olmuş.

Bu kapsamda incelediğim ikinci eser ise Auguste Rodin'in Paris Rodin Müzesi'nde sergilenen Düşünen Adam Heykeli oldu. Gene eserle ilgili belirleyici özellikler sayılmış ve bu sefer betimlemeci atlanmamış. Emine Kolivar'ın betimlemesiyle heykeli görebiliyorsunuz düşününüzde.

Mimari ve Tarihi Yapılar'da ise üç adet betimleme yüklenmiş. Bunlar, Canan Alioğlu'nca betimlenen Galata Köprüsü, Ş. Vildan Özdemir'in anlattığı Ayasofya Müzesi ve Sema Çelebi'nin betimlediği Kızkulesi. Üçü de çok güzel anlatılmış. Galata Köprüsü'nün betimlemesi daha çok kart postal tanımlaması gibi. Bana çocukluğumdan, gördüğüm zamanlardan bir tebrik kartını anımsattı. Bu son iki kategorinin çok daha fazla betimlemeyi gerektirdiğini düşünüyorum ben kendimce. Siz ne dersiniz?

Hayvanlar kategorisinde ise betimlenen dört hayvan var. Bunlardan ceylan, Melike Yüce tarafından anlatılmış. Tıpkı Galata Köprüsü gibi kart postal seyri gibi olmuş. Ş. Vildan Özdemir tarafından betimlenen zürafa ve Sema Çelebi tarafından anlatılan zebra da bir görselden anlatılmış ve bence daha bir hayvan betimlemesi odaklı olmuş. Yahut da sadece ben öyle hissettim. Şükran Girgin'in betimlediği panda bu kategorinin son ögesi. Şükran Hanım ise tam olarak görselden çıkıp hayvan odaklı bir betimleme yapmış.

Film karakterleri bölümünde, hepsi Yüzüklerin Efendisi film sahnelerinden alıntı karakterlerden olmak üzere Fatma Dalay tarafından hazırlanmış sekiz betimleme bulunuyor. Karakterlerin hepsi olabildiğince açık anlatılmış. Ben film serisinin herhangi birini izlemediğimden sanırım film izlendiğinde betimlemeler daha iyi oturacaktır kafada.

Bayraklarda ise on beş bayrak betimlemesi yapılmış. Bunlardan biri de Finlandiya Bayrağı. Tanımlama gayet net ve açık. Ancak bu betimleme ile ilgili şöyle bir ayrıntıyı vermek isterim. Haç figürü bayrak içinde anlatılmış ve saat yönleri baz alınmış. Çok da iyi olmuş. Fakat haçın dik bölümü tanımlanırken saat yönlerinde altı rakamı yazılmamış. Yani haç basit bir artı işaretine benzetilecek olursa dik bölümü saatte 12 ile 6 arasında; yatay çizgisi ise 3 ile 9 yönünde gelmektedir. Ve bunlar birbirini hatırladığım kadarıyla tam ortadan değil ama biraz üst kısımdan keser.

Bunun dışında Kanada, Rusya, Çek Cumhuriyeti ve Suudi Arabistan bayraklarına da baktım. Hepsi Zeynep Bulut tarafından betimlenmiş ve gayet net ifade edilmişler.

Yazıyı hazırlarken bizler de merak ettiğimiz kimi şeyleri talep edebiliyor muyuz acaba diye düşündüm ve siteye baktım. Ancak istek yapabileceğimiz bir talep formu

bulamadım. Bunun üzerine Hatice Hanım'ın yönlendirmesiyle Sayın Çiğdem Banu Yeşilirmak ile bir telefon görüşmesi gerçekleştirdim.

Çiğdem Hanım, Betimleme Kumbarası'nın site takipçilerinden çok talep gördüğünü ancak yoğun şekilde devam eden film ve dizi betimlemelerinden başka bu tür betimlemelerin çoğunlukla üniversite öğrencileri tarafından gönüllülük esasıyla yürüdüğünü belirtti. Malum yaz tatili ve ülkemizin yaşadığı sıkıntılı süreç nedeniyle Kumbara faaliyetlerinin durulduğunu bildirdi. Ancak okulların açılmasıyla ve gönüllü katılımların artmasına bağlı olarak Kumbaramızdaki birikimlerin kısa sürede artacağını söyledi.

Bu arada sizler ya da çevrenizde SEBEDER'in özellikle bu uygulamasına destek verecek olanların derneğin resmi internet sitesindeki iletişim bağlantısındaki yollardan SEBEDER ile bağlantı kurmalarını önemle rica ederiz.

Gelelim bizim merak ettiklerimizi SEBEDER'e nasıl bildireceğimize... Taleplerimizi sitedeki iletişim kanallarından veya özellikle Facebook sayfasından, ki bu sayfanın bağlantısı resmi internet sitesinde başlangıçta dernek logosunun hemen altındadır, veyahut derneğin mail adresi olan seslibetimlemedernegi@gmail.com adresinden iletebilirsiniz.

SEBEDER'in sizi duyabileceği diğer bir yol da, Betimleme Tartışmaları adlı Google Grubu. Gruba üye olarak film ve betimleme taleplerinizi iletebilir ya da ufuk açıcı önerileriniz varsa sunabilir veya gördüğünüz eksikliklerle ilgili yapıcı eleştirilerinizi bildirebilirsiniz.

Gruba üye olmak için aşağıdaki bağlantıyı kullanabilirsiniz:

betimlemetartismalari+subscribe@googlegroups.com

Hayatımızda belki de çok zaman kendimizin bile fark etmediği önemli bir boşluğu dolduran Betimleme Kumbarası uygulamasının on binli rakamlara ulaşıp aştığı günlerin yakın olması dileğiyle hoşça kalın sevgili okurlar.

Sesli Betimleme Derneği resmi WEB sitesine buradan ulaşabilirsiniz:

<http://www.sebeder.org/index.html>

Facebook sayfası için tıcklayınız:

https://www.facebook.com/seslibetimlemederneđi/about/?entry_point=page_nav_about_item&tab=overview

Körüz Biz sitesini merak ediyorsanız aşağıdaki bağlantıya bakabilirsiniz:

<http://www.koruz.biz/>

Hayatımızdan Çalışıyorlar

Deniz Aydemir Döke

daydemird@gmail.com

Sayı 31, Eylül 2016

Bu dergide sizlerle tam 4 mikro saldırganlık yazısı paylaştık. Birisini sevgili Elif kaleme aldı. Yazıya buradan ulaşabilirsiniz: [Engelli Ama Çok Başarılı Maşallah](#). Ben ise, sizlerle 3 yazı dizisinde engellilik açısından mikro saldırganlığı anlattım. Yazılara bu bağlantılardan ulaşabilirsiniz:

[Yardım Edin Mikro Saldırıya Uğruyorum](#)

[Mikro Saldırılarda İkinci Perde](#)

[Mikro saldırılarda Üçüncü Perde](#)

Geçtiğimiz hafta yaşadığım bir olay beni tekrar bu konuyla ilgili yazmaya itti. Mikro Saldırılarda İkinci Perde yazımda, bir mikro saldırı olarak ikinci sınıf vatandaş yerine koyulmaktan bahsetmiştim. Neydi bu ikinci sınıf vatandaş yerine koyulmak? Bir şeylerin erişilebilir olmaması ya da erişilebilirliğin gereksiz görülmesi veya bir öncelik haline getirilmemesi nedeniyle hayata tam olarak katılamamak ya da yok sayılmak.

Engellilerle ilgili alan yazına baktığımızda, genelde olumsuz olguların vurgulandığını görüyoruz. Engellilerde tükenmişlik, depresyon, kaygı, engellilerin şuna uyumu, buna uyumu.... Neden kimse toplumun bize uyumundan bahsetmiyor? Engelli olmak bazı yönlerden risk gurubunda olmak anlamına geliyor olabilir ama neden bu insanlar risk gurubunda, bunu nasıl değiştirebiliriz demiyor kimse. Ya da olumlu yaşantısı olan engellilerin hayatında ne var? Bu insanlar nasıl başa çıkıyor gibi sorular neden o kadar da sorulmuyor?

Ben hani o örnek gruptaki engellilerdenim. Yüksek eğitim alabilen azınlık, sosyal ve duygusal hayatında her şey yolunda gidiyor, yaşam doyumu idare eder durumda. Fazla çalışmak zorunda olmaktan biraz muzdarip, kendine ve sevdiği şeylere birazcık daha vakit ayırabilmek isteyen biri...

Ama beni çileden çıkaran, duygu durumumu örseleyen şeyler olmuyor mu? Tabii canım oluyor. Ne yaparsan yap ikinci sınıf vatandaş olmak peşini bırakmıyor. Gelelim çileden çıkmaların en güncel olanına. Bu dönem lisans öğrencilerinin bir dersini ben öğretiyorum. Dersler için online bir sistem kullanılıyor üniversitede, sistemin adı CANVAS. Öğrencilere ödev verme, tartışma grubu oluşturma, derste işlediğiniz sunumları öğrencilerle paylaşma, yoklama alma, online sınav oluşturma gibi aklınıza gelebilecek her şeyi bu sistemden yapıyorsunuz. Üniversite CANVAS'a yeni geçti, herkes nasıl kullanılacağını öğreniyor. Bu arada sistemin kendisi şaşırtıcı derecede erişilebilir.

Öğrencilere derste bir tartışma yaptırıp ve cevaplarını sisteme girmelerini istedim. Tartışmaları nereden notlandıracağımı bulamayınca, üniversitenin CANVAS yardım kanalını kullanarak, ekran okuyucu kullandığımı ve tartışmaları nereden notlandıracağımı bulamadığımı yazdım. Yardım masasındakiler, benim e-postamı, ekran okuyucular konusunda daha bilgili olmaları beklenen başka bir birime yönlendirdi. Ben aslında yarı zamanlı olarak o birimin altında çalışıyorum, ama birim bayağı geniş. Neyse aldığım cevapta aynen şu deniyordu: "Ekran okuyucusuz yapmayı deneyebilir misiniz?". Bir de ekran görüntüsü eklemiş e-postasına. Ekran okuyucusuz yapacakmışım, olmuyorsa da beni benim çalıştığım birime yönlendirecekmiş.

Bu e-postayı okuyunca kan beynime sıçradı. Sen yaptığın şeyleri iki dakika kafa yorarak yapsan da böyle saçma şeyler yazmasan demek istedim, ama demedim. Ben yardım masasındakilerin ekran okuyucunun ne olduğunu bilmesini bekliyorum. Bilmiyorsa da Google denilen şey sayesinde çok kolay biçimde öğrenebilir. Yanlış anlamayın lütfen, ben demiyorum ki ekran okuyucuyla nasıl bilgisayar kullanıldığını bilsin. Bilsin ama henüz o potansiyeli görmüyorum. Beklentim çok basit: kör insanlar bilgisayar kullanırken ekran okuyucuyla kullanmak zorundadır ve bu insan kör olduğuna göre, ekran

görüntüsü de bir resim olduğuna göre bu resim bu körün bir işine yaramaz mantık silsilesine sahip olabilmeleri. Bana eğer ekran okuyucuyla nasıl yapılacağını bilmiyoruz, buluşup beraber bakalım deseler sinirim bozulmazdı.

Aynı gün SPSS'de (istatistik programı) çok basit bir şey yapmaya çalışıyorum, bir türlü ekran okuyucu menüyü okumuyor, sürekli kilitleniyor. Defalarca SPSS'yi ve JAWS'ı tekrar başlattım, hızımı alamadım bilgisayarı tekrar başlattım nafile. Bir süre sonra çalışmaya karar verdi. SPSS'nin menüsünün büyük bir kısmı erişilebilir, yani analiz yapabiliyorsunuz ama sonuçları okuyabilmek için sonuç çıktısını farklı bir dosya uzantısına (html, xls, docx) dönüştürmek gerekiyor. Örneğin bir değişkenin ortalamasına ihtiyacınız var, ona bakarak bir şeyler yapmanız lazım, analizi yap, dosyayı dönüştür, ortalamayı bul, dön tekrar ne yapılacaksa yap, dosyayı dönüştür, git yaptığın şey olmuş mu diye bak. Sorsan SPSS erişilebilir, ama benim bir şeyleri yapmam diğer insanlardan daha çok vakit alıyor, sadece ekran okuyucuyla okumak daha çok vakit aldığından değil, arada bir sürü başka şey yapmak zorunda olduğumdan da. Hayat gereksiz yere zorlaşıyor. Vardır ya hani kulağını böyle değil de kolunu dolaştırıp şöyle gösteriyor diye, erişilebilirliğin bir standart ve zorunluluk olmamasından ötürü, biz kulağımızı hep uzun ve zorlu yoldan gösteriyoruz.

Ertesi gün eğitim fakültesinden, bir eğitim duyurusuna ilişkin bir e-posta aldım. E-posta eki jpg dosyasıydı. Oturup gönderen birime, gönderdikleri belgenin erişilebilir olmadığını anlatan bir e-posta yazdım. Kör olup okuyanlarınız, "kıza birisi Finereader falan versin de dosyaları dönüştürsün" diye aklından geçirmiştir. Bu da hiç fark etmeden içselleştirmeye başladığımız sağlamlık oluyor. Başkaları e-postanın ekine tıklıyor, okuyor, ilgilenip ilgilenmediğine karar veriyor. Biz dosyayı önce indiriyoruz, dönüştürüyoruz, üçüncü aşamada okuyabiliyoruz. Bazen de bir şeyler değişir belki umuduyla tutup insanlara e-postalar göndermek için de vakit harcıyoruz. Hani bize bir şeyleri yapmak için ek süre veriliyor ya, ama yaşam süremizde bir uzama yok. Erişilebilirliğin bir standart olmaması hayatımızdan çalıyor, yaşam kalitemizi düşürüyor.

Buradaki web sayfalarında bazen "bu belgeler istek üzerine erişilebilir hale getirilir" yazıyor. Bu yazıyı da görünce nevrime dönüyor, Ya neden ben senden istiyorum? Zaten

farkındasın erişilebilir olmadığını, erişilebilir biçimdekini de koysana oraya. Bizim kulak ne taraftan gösteriliyordu? Yok illa zor olanı yapılacak.

Peki bütün bu olaylar bize ne söylüyor. Yardım masasında çalışan bana diyor ki: “normal olan tek bir bilgisayar kullanma biçimi vardır, bunun dışındakiler beni ilgilendirmez, herkes benim gibi bilgisayar kullanmalı”. Baskın ve ayrıcalıklı grubun, ast ve ezilen grubun yaşam tarzından bihaber olduğundan [Ezen misiniz Ezilen mi](#) yazımda da bahsetmiştim. Erişilebilir olmayan programla aldığım mesaj ise, “Bu iş görenlerin işi, sen kimsin istatistik kim?”. Erişilebilir olmayan e-postayla aldığım mesaj “Senin bu belgeyi okuyup okumadığın, düzenlenecek olan bu etkinliğe katılıp katılmayacağın önemli değil”. Bunlar benim 24 saat içinde erişilebilirlik bazında ikinci sınıf vatandaş olduğumu hissettiğim anlar. Bu mikro saldırılara sürekli maruz kalıyoruz, sonra bir de yok depresyondaymışız, yok kaygı durumumuz yüksekmiş... Acaba neden? Kör olduğumuzdan mı? Yoksa sürekli olarak mikro saldırıya ve ayrımcılığa uğradığımızdan mı? Kör olduğumuzdan mı? Yoksa tek tip olmayanın yok sayılmasından mı?

Eşitlik Bulmacasında İkinci Bölüm Çözümlenmeleri

Meral Sözen

meralsozen1@gmail.com

Sayı 31, Eylül 2016

İki kişi tanışırılıyor ve aşağıdaki diyalog gerçekleşiyor:

-Birinci Kişi: Memnun oldum.

-İkinci Kişi: Ben de çok memnun oldum, Yahudi olmanız benim için önemli değil, önemli olan insan olmanız.

Bu diyalogdaki ikinci kişinin demek istediği şudur:

“Yahudi olmak bir olumsuzluktur, insan olarak bile kabul edilmeyebilir, ancak ben, evet ben öyle geniş bir algı ve düşünüşe sahibim ki, sizin Yahudi olmanızın insan olarak kabul edilmenize engel olmadığını düşünebiliyorum. Ve bir de üstüne öyle nazik öyle düşünceli biriyim ki, bunu size de ifade ederek, sizi rahatlatmak, durumunuzdan dolayı kendinizi kötü hissetmemenizi sağlamak istedim.”

Bu bir niyet okuyuculuğu değil, alt metin okuyuculuğudur. Eğer gerçekten denildiği gibi Yahudi olmak önemli olmasaydı, kişi bunu belirtmeye gerek duymaz, daha doğrusu böyle bir şey aklına bile gelmezdi. Diyebiliriz ki “madem önemli değil, neden belirtiyorsun?” Peki, belirtiyor da ne oluyor? Sorun nedir? Bir kişinin Yahudi olduğu belirtildi diye neden rahatsız olalım? Ayıp ya da kötü bir şey mi ki hiç anmayalım?

Tek bir cümlemiz ile nezaket ve kabalık birbirinin kılığına girerek yer değiştirebiliyor; sokaktaki çöpleri bir kenara süpüren bir görevlinin göreceği şekilde, gidip çöpleri topladığı yere çöp atmak mı kabalıktır yoksa sırf görevli kişi görür ve rencide olur diye atacak olduğumuz çöpü atmamak mı? İkincisi bizim o kişi hakkındaki düşüncemizi yansıtır, görevlinin yaptığı iş utanılacak bir iştir ve kendisi utandırılmamalıdır, birinci

davranış ise ne kabalıktır ne nezakettir, sıradan ve olması gereken bir davranıştır. Bir şeyi özellikle belirtmek ile özellikle gizlemek arasında fark yoktur. Neyin nerede belirtilmesinde sakınca olmadığına ve neyin belirtilmesinde sakınca olduğuna karar vermemiz için bir kritere ihtiyacımız var, o kriter de cümlelerin bağlamıdır.

Gerçekten de eşit olan iki şeyin eşit olduğunu söylemenin bir anlamı var mıdır? Örneğin iki elimdeki parmak sayısının eşit olduğunu sık sık ifade etmeme gerek var mıdır? Neden yoktur? Çünkü zaten eşittir. Bu gerçeği hatırlatmaya, kayıt altına almaya, aksini iddia edebilecekler için tedbirler almaya, sloganlar üretmeye vs. gerek var mıdır? “Tüm insanlar eşittir” demeye, “kadın ve erkek eşittir” demeye maalesef gerek vardır çünkü vurgulanan şeyin tam tersidir aslında gerçek ve yine maalesef aksini vurgulamak değildir gerçeği değiştirecek.

En doğru ilkelere, en yerinde söylemlere de sahip olsak; hala, “erkek gibi kız” deyince bir övgü, “kız gibi erkek” deyince hakaret sayılıyorsa ya da tüm mesleklerin eşit değerde olduğunu veya hiçbir mesleğin küçümsenmemesi gerektiğini anlatmak isteyen birinin, aklına gelen ilk örnek çöpçülük oluyorsa, (bkz. Benim yapmış olduğum gibi, bugünden sonra bu örneği kullanmayacağım ve böylece inanıyorum ki artık bütün dünya halkları kardeş olacaktır) dil ve düşünce bağlantısını daha derin kazmak lazım...

Ben kazımı yaparken bir anlatı geldi küreğimin ucuna:

Günün birinde akıl hastanesinde yatmakta olanlar, doktorları eşliğinde tiyatroya götürülürler, hastalar öncesinde tiyatrodaki uymaları gereken kurallar konusunda tembihlenmişlerdir. Sergilenecek oyunun kurgusu gereği, oyuncuların biri seyirciler arasında oturacaktır ve sırası geldiğinde oturduğu yerden kalkarak sahneye katılacak ve rolünü sergileyecektir. O an geldiğinde oyuncu seyircilerin arasındaki koltuğundan kalkar ve şu repliği haykırır, “yalan söylüyorsunuz!...”

Bu sırada hemen yanında oturmakta olan bir hastane sakini onu tutar, “otur yerine, bize kalkmayın dediler, söz verdik” diyerek durdurmaya çalışır. Oyuncu kurtulmak umuduyla fısıldar, “ben deli değilim, bırak beni, oyuncuyum ben” ve onu oturtmaya çalışan kişi şöyle der: “biliyorum, ben de deli değilim, hadi otur şimdi”.

Önümüzdeki sayıda, bir durduran olmazsa kazı çalışmalarına devam edeceğim.

Fransız İhtilali'nden, günümüz demokrasilerine ve tüm tiyatrolara selam olsun.

Engellilik ve Diğer Azınlık Kimlikleri

Elif Emir Öksüz

elifmiroksuz@gmail.com

Sayı 31, Eylül 2016

Bugüne kadar ben dâhil diğer yazar arkadaşlarım ve pek çok başka değerli insan, engellilerin ayrımcılığa maruz kaldığını çeşitli yollarla anlattık durduk. Engelli kimliği, azınlık olma, ötekileştirilme ve önyargılarla ilişkili pek çok kavram ele alındı. Bu yazıda ben amatörce bir deneme yapmak istiyorum. Engellilik, ayrımcılığa maruz kalan diğer ötekileştirilmiş gruplarla nerelerde benzeşir nerelerde ayrışır bunu biraz irdelemek istiyorum.

Cinsiyete dayalı ayrımcılık, dünyanın hemen her yerinde söz konusu olan bir olgudur. Farklı cinsiyetler nasıl dünyanın her yerinde mevcutsa, engelliler de öyledir ve az ya da çok engelli ayrımcılığı da bir dünya problemidir. Cinsiyete dayalı ayrımcılıktaki en ilginç nokta, ayrımcılığa maruz kalan grubun azınlığı değil, aslında çoğunluğu oluşturmasıdır. Evet yanlış duymadınız, çok düşük bir farkla da olsa, dünya üzerinde erkekten çok kadın vardır. Bu noktada engellilere yönelmiş ayrımcılık kadınlara yönelmiş olandan ayrılır. Bu durum pratik hayatta dolaylı olarak şu şekilde kendini gösterir. Bir kadının çevresinde onlarca hatta yüzlerce hemcinsi vardır. Yaşadıklarını paylaşabileceği ve kendisine model alabileceği pek çok kadın otomatik olarak elinin altındadır. Burada söylemek istediğim, bir erkeğin bir kadının yaşadığı ayrımcılığı anlayamayacağı kesinlikle değildir. Altını çizmek istediğim, bir engellinin kendisi gibi olmayan bireyler arasında bulunma ihtimalinin daha yüksek oluşudur. Kadınlar ve engelliler, toplumda ikinci sınıf vatandaş olarak algılanma ve davranılma konusunda benzeşen gruplardır. Bu durumun derecelerinin farklı olduğu tartışmaya açıksa da, erkeklerin ve engelsizlerin çoğunlukla birinciliği kaptığı aşikârdır. Engelli ve erkek, engelsiz ve kadın kombinasyonları düşünüldüğünde ikinci sınıflığın nasıl tezahür edeceği benim için merak konusudur. Nefret bağlamında ele alındığında, durumu yorumlamam biraz zorlaşıyor. Kadın cinayetleri mesela nefret temelli mi yoksa daha başka sistemsel

sorunların sonuçları mıdır? Temelde başlı başına bir sistemsel sorun olan nefret, kadın cinayetleri ve kadına yönelik şiddetin kökeninde olmasa da, kadının ötekiliğini temel alan yaklaşımdan kaynaklı sorunlar başrolde olabilir. Bu kanımca oldukça derin bir tartışma konusu. Fakat kadınlar birazdan bahsedeceğim başka azınlık gruplar kadar nefretle anılmazlar. Konuya günlük hayat çerçevesinde yaklaşırsak, engellilik ve kadınlık bir miktar benzeşebilir. Bir engelli ve bir kadın, sokağa çıktıklarında farklı da olsa zorluklar yaşayabilir. Bir engelli otobüse rampa olmadığı için binemezken, bir kadın bindiği otobüste taciz edilebilir. Bir engelli evine gelen postayı erişilebilir olmadığı için okuyamazken, bir kadın da sırf kadın olduğu için okula gönderilmediğinden dolayı postasını okuyamamaktadır. Şüphesiz ki günlük hayatın sorunları bu kadar basit değildir. Fakat yaşanan ayrımcılığın ötesinde, yaşanan problemler de zaman zaman iki grubu benzer kılabilmektedir.

Cinsel yönelim ve engellilik de benzerlik ve farklılıklar gösterebilir. Bu iki grubun arasındaki en büyük benzerlik, toplumda azınlık oluşlarıdır. Cinsel kimliği ya da yönelimi farklı olan bir birey, tıpkı engelli bir birey gibi tek başına büyüyebilir. Ailesinde, çevresinde, etrafında, yaşadıklarına benzer şeyler yaşayan ve kendisine model olabilecek bir birey bulunmayabilir. Nefret boyutu bu iki grubu birbirinden ayıran en bariz özelliktir. Cinsel kimlik ve yönelimleri yüzünden bireyler ne yazık ki nefret dolu davranışlara maruz kalmaktadır. Engelliler ise genellikle korunmaya muhtaç ve zavallı olarak algılandıklarından, çoğunlukla kendilerine nefret değil, acıma ve sempati ile yaklaşılır. Engellilerin de nefret temelli davranış ve suçlara maruz kaldığı da yok değildir, fakat sayıca çok çok daha azdır. Var olan bu nefret temelinde ikinci sınıf vatandaşlık ve günlük yaşam sorunlarının nasıl etkilendiğini etraflıca tartışmak gerek. Fakat yine fazla bilmediğim bir yere geldim ve yok yere ahkâm kesmek istemiyorum.

Etnik ve dini azınlıklar da engelliliği benzeştireceğim ya da ayırtıracağım son grup olsun. Adları üzerinde “azınlık”. Bu gruplar bir yerde azınlık olduğunda sorun oluyor. Evet engelliler de azınlık fakat bilindik anlamda engellilerin çoğunluk olduğu bir yer yok. Mesela Hristiyanlar... Türkiye’de azınlıklar; bunun tam tersi olarak da Müslümanlar Avrupa’da azınlıklar. Yani bu azınlık kimliği, içinde bulunulan yere göre akışkan denebilir. Fakat bir engelli, engelliye engellidir. Deniz aşırı seyahat edince engelliler

ülkesine gelmez. Yani nereye giderse gitsin ötekidir. Etnik ve dini azınlıklardan gelen bireyler, azınlık da olsalar etraflarında kendi gibi insanlar bulunması olasılığı daha yüksektir. Bir Kürt, Kürt bir aileden gelir, fakat bir engelli, ailesindeki tek engelli birey olabilir. Benzer biçimde, hem Kürtler hem de engelliler, kendilerini üzerlerine yapıştırılan bu yaftayla tanımlamayabilir. Dini azınlıklarda durum değişebilir. Nadir de olsa kişi aile ve çevresindekilerden farklı bir dini seçebilir. Nefret boyutu etnik ve dini azınlıklar için engellilerdence, farklı cinsel kimlik ve yönelimi olan bireyler ile benzerlik taşıyabilir. Etnik, dini ve engellilik kimliklerinin maruz kaldığı ayrımcılıklar, kimliğin görünür olup olmamasına göre değişse de, bazı durumlar görünür olmayan engeller için bile sorun yaratabilir. Kişi bakıldığında engelli bir birey olarak algılanmayabilir. Çünkü sadece öğrenme güçlüğü vardır. Yerine getirmesi gereken görevler ve bunları yaparkenki yöntemler hakkında makul uyumlaştırma sağlanmazsa, kişi performansı değerlendirilirken ayrımcılığa uğrayabilir. Günlük hayatta yaşanan problemler açısından ben engellileri biraz daha dezavantajlı görüyorum. Evrensel tasarımdan yoksun her şey bir engellinin yaşamını kolayca zorlaştırabilir. Eğer rampa yoksa mesela, bir engelli bakkala girip ekmeğini alamayabilir ya da sırf engelli olduğu için en temel ihtiyacı olan tuvalet ihtiyacını bile zorlukla karşılayabilir. Dini ve etnik azınlıkların günlük hayatta yaşadığı problemler çoğunlukla nefret ve ötekileştirmeden kaynaklanabilir diye düşünüyorum. Altını çizeyim bu sadece bir düşünce.

Sevgili okurlar, bu yazıyı kesin gerçekler olarak almayın lütfen. Ben kendimce bir beyin fırtınası yaptım ve biraz düşünmek istedim. Amacım, “kimin hayatı daha zor”, “seninki benimkinden kötüy müş” gibi bir yarışa girmek değil. Herkesin sorunu, sorun; herkesin derdi, derttir. Siz de bu konuda düşünün istedim. Her paragrafta ucundan kıyısından değindiğim konu, aslında kendi başına bir yazı, bir araştırma konusu niteliğinde. Engellilik diğer ötekileştirilen gruplarla benzerlikler gösteriyor mu göstermiyor mu? Bunu bilmek bizim ne işimize yarar ve daha da ilgimi çeken nokta, bu kimlikler kesiştiğinde durum nasıl oluyor? Tartışmayı bir adım öteye taşıyacak olursak, kişiler üzerlerine yapıştırılan bu kimlik etiketlerini ne kadar benimliyor, kendilerini hangisi ya da hangileriyle tanımlıyor? Mesela bu konularda bilgi sahibi olmak, engelli örgütlerinin işine yarayabilir mi? Belki bir başka örgütle birlikte çalışırken, etraflı bir bakış açısı

sağlayabilir mi? Başka bir örgütün uyguladığı bir kampanyayı engellilere uyarlarken, dikkat etmemiz gereken noktaların altını çizebilir mi? Bir birey engelli ve kadınsa, engelli ve geysel, engelli ve Musevi'yse, engelli ve Ermeni'yse mesela daha çok hangi temelde ayrımcılığa uğrar, hangi kimliği benimsediğinin bu durumda bir etkisi var mıdır, hayatı bu çaprazlanmış kimliklerden nasıl etkilenir? Bütün bunlar düşünmeye değer bence.

İki Uçlu Baston Paradoksu

İlke Çeperli

homoibretus@gmail.com

Sayı 31, Eylül 2016

Yazıma başlarken, geçtiğimiz ay yakılarak öldürülen trans kadın Hande Kader'i ve Hacettepe Üniversitesi yurdundan atılışıyla zengin bir ajitasyon rezervi haline gelen Merve'yi anmayı bir borç sayarım.

Şimdi bastonun çatırt dediği yere geldik. Peki ya bu iki kişi aslında aynı kişi olsaydı? Yani kör bir transseksüel "Sana yardım edeceğim." diyen biri tarafından تنها bir yere götürülüp bıçaklansaydı ya da okuduğu okulun yurdundan atılsaydı ne olurdu?

Ben bu sorunun cevabını biliyor gibiyim, çünkü görme engelli bir trans erkeğim. Bir trans erkek arkadaşımın şöyle bir diyalog geçti aramızda:

"Korkmuyor musun?" dedi.

"Neden ki?" dedim.

"Görmediğin için transfobikler için açık hedefsin."

"Hiç sanmıyorum. Körlerin dokunulmazlığı kalkana kadar ben ecelimle ölmüş olurum." dedim, güldük.

Gerçekten de bir engelli LGBT birey fiziksel saldırının hedefi olamaz. Çünkü bir "sapkın"a zarar vermenin sağlayacağı ahlaki tatmin, engelli birine zarar vermenin kaçınılmaz sonucu olan toplumsal linci gölgeleyemez. Hiçbir sosyal yatırımcı bu riski göze almaz. En fazla koluna girmek bahanesiyle kolunu morartabilir ya da yolu yanlış tarif ederek bir yerlere çarptırır ki bunu kasıtlı olmayarak zaten yapıyorlar.

Anneme trans olduğumu söylediğimde, "O beğenmediğin yardım çabalarını bile bulamayacaksın, insanlar öğrenerek bakacak sana." demişti. Acaba? Sevgi ve nefret, öfke ve merhamet, sütlaç ve pipet aynı anda bulunabilir mi? Sanmıyorum. Bu durum bizi başlıkta da bahsettiğim iki uçlu baston paradoksuna götürür. Bastonun karşılıklı iki ucu var. Ya bir körün bastonu olacak, ya da bir travestinin başına inecek sopa. Köy halkı sopayı mı kırar, uçlardan birini mi atar dersiniz?

Arada kalmayı bir dönmeye sor demiş ünlü düşünür İbretus. Yıllarca kendi ayakları üstünde işyememek nedir bilir misiniz? Hiç ciddiye alınmadım, sakalım yoktu ki lafım dinlensin. Görmeyen gözlerime rağmen sevdiğim kız bana abi bile değil bacım derken yaşadığım ego büzüşüklüğünü tahmin, tahlil ve tamir edebilir misiniz aziz ve kıymetli okurlar?

Evet, gelelim bastonun ucunda bekleyenlere. Söz sizde ey ibretlikler! Nasılsınız? Gizli bir ajanı deşifre etmenin mutluluğu mu var yüzlerinizde? Peşin söyleyeyim Homo İbretus'taki Homo sizin sandığınız homo değil. Eğer içinizde yazdıklarımın güldüğü için kendini kandırılmış hissedener varsa afferin hissetmeye aynen devam, ekran okuyucunuzun gazozuna ilaç kattım hatta. Nihahahahaha!

Hatta bu yazıyı da İbretus yazmadı biz Gizli Edepsizlerin Varlığını Elaleme Zikredenler Encümeni'ne (GEVEZE) bağlı PipiLeaks isimli oluşum olarak yazdık. Bu herifin yazılarına fırlatacağınız her bir hahaha özel bir beyin fonksiyonuyla yüz kaslarınızın kasılmasına ve dişlerinizin diğer insanlar tarafından görülmesine neden olacaktır. LGBT temalı komplo teorimi de oluşturduğuma göre konuyu şimdilik kapatabilirim.

Kusursuzluğun Kusuru

Engin Yılmaz

engin_yilmaz@yahoo.com

Sayı 31, Eylül 2016

Sağa yatık bir vücudu var. Koştuğu zaman düşmesi gerekir ama öyle değil. 1933'te dünyaya geldiğinde sağ bacağı içe, sol bacağı dışa doğru kavis yapan bir bedene sahip. Bir de sol bacağı sağ bacağından 6 santim daha kısa. Ailesinin de gerekli ortopedik tedaviyi yaptırabilecek bir maddi güçleri yok. Zaten yaşlılarına göre çok daha ufak tefek olan bu çocuk, en fazla futbolcu olmaz olur biter.

Kimden mi söz ediyoruz? Brezilya'nın efsanevi futbolcusu Garrincha. Yukarıdaki bilgileri aldığım Goal.com Türkiye sayfasındaki yazıda, çok güzel bir yorum var Garrincha ile ilgili: "Tatlı Su Futbolseverlerinin ezberden Pele'ye olan hayranlığına Brezilyalılar çoğunlukla söyle karşılık veriyor: Pele de büyüktü ama Garrincha daha büyük..." (Goal.com Türkiye, 2011). Garrincha dünyanın en büyük top sürme ustalarından biri olarak kabul ediliyor. Brezilya'nın 1958 ve 1962 dünya kupa şampiyonluklarında Pele ile birlikte en büyük paya sahip. Çarpık bacakları, rakipleri için tam bir muamma oluyor, onun ne tarafa döneceğini tahmin edemiyorlar ve topu Garrincha'dan almak neredeyse imkânsız. Ne dersiniz, ailesinin gerekli maddi gücü olsaydı ve ortopedik müdahaleler ve fizik tedaviyle çarpık bacakları düzelseydi, bugün Brezilyalıların hayranlık duydukları bu top sürme cambazından söz edebilir miydik?

2008 olimpiyatlarında dünya ilk bakışta basketbolcu veya boksörü andıran bir sporcuyla karşılaşılıyor. Milliyet Bloğunda o günlerde çıkan habere göre o sıralarda 86 kilo. Vikipedi boyunu 1.95 olarak bildiriyor. Ancak kendisini, vücut yapısı olarak diğerlerinden çok farklı olduğu 100 metre yarışında görüyoruz. Olimpiyatları adeta rakipleriyle alay ederek kazanıyor. Bir yıl sonra yani 2009'da bu sefer kendisine ait rekoru geliştiriyor ve 100 metreyi tam 9,58 saniyede koşarak dünyanın en hızlısı oluyor. Brezilyadaki olimpiyatlarda da yine geçilemiyor rakiplerince. Çünkü Usain Bolt rakiplerinin yaklaşık

45 adımda tamamladığı 100 metreyi 41 adım atarak tamamlayabilen olağanüstü bir sporcu. Ne dersiniz, dar kalıplara sahip bir beden eğitimi öğretmeni, bu boy ve kiloyla senden atlet olmaz deseydi bu gün o muhteşem rekorlardan söz edebilir miydik?

Gerçek yaşam öykülerinden, gelin biraz da kurguya geçelim. Flaubert'in romanı Madam Bovary birçoğumuzca okunmuştur sanırım. Davis (2006) romandaki yumru ayaklı Hippolyte'i tekrar hatırlatıyor bize. Charles Bovary, Hippolyte'nin yumru ayağını o günkü moda uyararak düzeltmek için ameliyat eder. Hippolyte'yi ameliyata ikna etmek amacıyla, işini doğru dürüst yapabilmesi için müdahalenin şart olduğu söylenir. Oysa Hippolyte, bir seyis yamağı olarak işini zaten gayet iyi yapmaktadır. Hatta yumru ayağını kendisine avantaj sağlayacak şekilde bile kullanarak ağır bir yük taşırken bizzat yumru ayağına yüklenmektedir. Ancak avantaja dönüşen Hippolyte'nin bu yetisi aslen bir sakatlık olarak görülür ve normalleşmek için bundan kurtulmak şarttır. Çünkü sakatlığa sahip olmak hayvan olmaktır ve onu insanlığa geri getirmek için bu ameliyat kesinlikle gereklidir (Davis, 2006).

Ameliyat başlangıçta başarılı gibi görünse de, Hippolyte'nin bacağı kangren olur ve tamamen kesilmek zorunda kalır. Bacağı kesen doktorun sözleri ise bir ders niteliğindedir: Eski köye yeni âdet getiren Parislileri dinlerseniz olacağı budur! [...] Biz pratisyeniz; biz insanları sağaltırız ve sağlığı kusursuz olan kimseyi ameliyata almayı düşünmeyiz. Topallığı düzeltmek ha! Yumru ayak düzeltilebilir mi hiç! Kamburluğu düzeltmeye çalışmaya benzer bu! (Aktaran Davis, 2006).

Ne dersiniz, bu romanda, işlevini rahatlıkla iyi gören yumru bacağı düzeltmeye çalışanların bugün umut tacirliğiyle insanları kusursuzluğa zorlayanlarla hiç ilişkisi yok mu?

Gerçek vakalar, roman deyip de, film izlememek olur mu? Filmimizin adı Trouble with The Curve (Hayatımın Atışı). 2012 yılı yapımı filmin yönetmenliğini Robert Lorenz üstlenirken, başrollerinde, Clint Eastwood, Amy Adams, Justin Timberlake gibi ünlü oyuncular var. Filmde Gos gitgide görme yeteneğini kaybeden bir beyzbol gözlemcisidir. Artık daha önce çalıştığı takımı bile onun beyzbolcu seçimlerine güvenmez. Kızıyla

birlikte çıktıkları son gezilerinde Gos o sıralarda bir yıldız olarak görülen ve beyzbol seçmelerinde herkesin birinci sıra adayı olan beyzbolcuyu beğenmediğini söyler takımına. Ancak adına çalıştığı takım, görme yeteneği olmayan Gos'a artık güvenmeyerek bu oyuncuyu kadrosuna alır. İstatistikler ve bilgisayar verileri dururken, yaşlı kör bir adamın sözüne mi itimat edeceklerdir? Ama aslında Gos haklıdır. Oyuncu doğru biçimde top karşılayamamaktadır. Gos bunu görme yeteneğiyle değil, topu karşılarken çıkan sesin yeterince tok olmayışından anlar. Sonrasında bu gerçek, takım antrenmanlarında tüm çıplaklığıyla anlaşılır ve Gos'un kızı, o tok top karşılama sesini maçlarda fıstık satan çocuğu tesadüfen izlerken duyar ve takıma müthiş bir beyzbolcu kazandırır. Ne dersiniz, bir işi yapabilmenin tek yolunun görme yeteneğini kullanmaktan geçtiğini söyleyip sizi işe, okula almayanlar, bu filmi izlediyse, acaba aktardığım boyuta hiç dikkat etmiş midir? Yoksa orada yaşanan aşk hikâyesine daha mı çok takılmıştır?

Değerli dostlar size zor bir noktayı anlatmaya çalışıyorum aslında son iki yazımda. Kusursuzluk diye bir şey yoktur. Bugün bize kusur olarak dayatılan şeylerin esasında bize ne getirip götürdüğü kişinin onu nasıl kullandığına bağlıdır. Bunu anlatacak bir çok literatür var, ancak size bunu farklı örneklerle anlatmayı tercih ettim bu sefer. Olayın çıplak gerçekliğini açıklamak için yalnızca şu iki bilgiyi vereyim. Birincisi Davis'in (2006) iddiasına göre normal kelimesi, İngilizceye 1840-1860 döneminde giriyor. İstatistik bilimin de geliştiği bu yıllarda, iş gücüne en uygun insanı belirlemek için normlar ve standartlar belirlenmeye çalışıyor. Toplum standarda uyabilenler ve uyamayanlar olarak ayırma eğilimi güçleniyor.

Bu akım neye yol açıyor biliyor musunuz? Öjeni. Nedir Öjeni? Toplum kusurlu beden ve zihinlerden arındırıp kusursuz bir ırk yaratma çabası. Kimler kusurlu? Sakatlar, kötü alışkanlıkları olanlar, suçlular. 19. ve 20. Yüzyıl başlarında geliştirilen bu teoriyi uygulamaya geçiren ise, hiç yabancı biri değil: Hitler. Gaz odaları ilk etapta engelliler için kullanılıyor. Hayat Güzeldir filmini izlediyseniz, orada çocuklara sorulan dikkat çekici bir matematik problemi var: "Yılda bir zihinsel engelli için 20 mark harcıyoruz, 1000 tane zihinsel engelli ortadan kaldırırsak, ne kadar tasarruf etmiş oluruz?" Sorudaki rakamlar tam böyle değildi ama olayın özü bu.

Neyse ki, İkinci Dünya Savaşı sonrası Öjeni fikri terkediliyor belirli bir süre için. Ancak birçok batı ülkesinde 1970'li yıllara kadar engellilerin kısırlaştırıldığını biliyor muydunuz? Sonuçta belirli bir standardı normal kabul edip, bundan sapanları sorunlu kabul etmek, doğal bir şey değil. İş gücünü artırmak için ortaya çıkarılmış bir durum.

Gelin şimdi de ikinci ilginç bilgiyle buluşturayım sizi. Yine Davis tarafından yazılan bir başka makalede, kusursuzluğun illüzyonu bakın nasıl ortaya konuyor. İnsan genom projesi bildiğimiz gibi genetik haritamızı çıkarıp kusurlu olan genlerin belirlenip doğum öncesi ortadan kaldırılmasını da amaçlıyor. İki hastalıklı genden söz ediyor Davis, Kistik Fibrozis ve Orak Hücre Anemisi. Bu hastalıklar taşıyan insanların ciddi sorunlar yaşadıkları muhakkak. Ancak ortaya çıkıyor ki, her iki hastalığın geni de birçok insan da çekinik olarak zaten var. Dahası, Orak Hücre Anemisi geninin sıtmaya, Kistik Fibrozis geninin de koleraya karşı insanları dirençli tuttuğu anlaşılıyor. Yani Davis'e (2006) göre bizi asıl koruyan şey, genlerin ayıklanmasından çok kusurlu genlerle birlikte kolektif çeşitlilik. Çünkü görüldüğü üzere, bir şey için kusur olan bir şey, başka bir şey için koruyucu.

Yazıyı Shakespeare ve Watson'un 2001 yılında yazdıkları alandaki çok hatırı sayılır makalelerinin sonunda söyledikleriyle bağlamak yerinde olacak zannımca. Aslında kusursuz beden diye bir şey yok. Her insan ve canlı genetik olarak kusurlu doğuyor. İdeal kusursuzluk, Davis'in de dediği gibi aslında fantastik bir hayal. O yüzden kusursuzluğu aramak yerine, bize kusur diye dayatılan parçalarımızla bütünleşip kendimiz olmak ve farklılıkları bu bağlamda görmek çok daha güzel.

6-8 Eylül tarihleri arasında Lancaster üniversitesinde düzenlenen sakatlık çalışmaları kongresine katıldım. Oradaki sunumlardan biri de tam bunu söylüyordu, aslında insanlık genetik olarak kusurlu doğar. İşte tam bu yüzden sağlamlılığın, birilerini diğerine göre sağlam ve normal görmek bilimsel olarak dayanaksız. İşte tam bu yüzden, normal, anormal, sakat, sağlam kalıplarını ters düz etmeli. Bu da bizi yeni bir paradigmaya götürüyor: herkesin kusurlarının olduğu bir dünyada, amaç, kusursuzluğu aramak değil, kusurluların dayanışmasını artırmak. Çünkü bu gerçek dayanışma, bize aradığımız bağımsızlık ve özgürlüğü getiriyor. Yani aslında bağımsızlık, karşılıklı bağımlılığı

arttırarak mümkün. Yeter ki, ne zaman, kime bağımlı olacağımızı ve ne zaman kimden, ne kadar yardım alabileceğimizi kendimiz seçebilelim.

Öyleyse insanlığa şöyle haykıralım mı? Sorunu kusurlarda değil, kusursuzluğun kusurunda arayın.

Not

Bu yazımda kullandığım Davis'in iki makalesi ve çok daha fazlasını 2011 yılında Koç Üniversitesi yayınlarından çıkan, Sakatlık Çalışmaları Sosyal Bilimlerden Bakmak kitabında Türkçe olarak bulabilirsiniz. Dikmen Bezmez, Sibel Yardımcı ve Yıldırım Şentürk tarafından, sakatlık çalışmaları alanındaki önemli makaleler derlenerek ve Türkçeleştirilerek oluşturulan bu kitabı mutlaka okumanızı öneririm. Kitabın metin formatının GETEM'de de olduğunu hatırlatayım. Buradan kitabı yayınlayanlara kocaman bir teşekkür tekrar.

Kaynakça

Davis, L. J. (2011). kimlik Siyasetinin Sonu ve Dismodernizmin Başlangıcı: istikrarsız Bir kategori Olarak Sakatlık üzerine. D. Bezmez, S. Yardımcı, & Y. Şentürk içinde, *Sakatlık Çalışmaları Sosyal Bilimlerden Bakmak* (s. 501). Koç Üniversitesi Yayınları.

Davis, L. J. (2011). Normalliğin inşası: Çan Eğrisi, Roman ve On Dokuzuncu Yüzyılda Sakat Bedenin icadı. D. Bezmez, S. yardımcı, & Y. Şentürk içinde, *Sakatlık Çalışmaları Sosyal Bilimlerden Bakmak*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Goal.com Türkiye. (2011). *Çarpık Bacaklı Futbol Şaheseri: Garrincha*. Goal.com: <http://www.goal.com/tr/news/2556/editorial/2011/08/25/1784423/%C3%A7arp%C4%B1k-bacakl%C4%B1-futbol-%C5%9Faheseri-garrincha> adresinden alındı

Lorenz, R. (Yöneten). (2012). *Trouble With The Curve* [Sinema Filmi].

Milliyet Blog. (2008, 08 18). *Rüzgarın Şimarık Oğlu Usain Bolt*. Atletizm / Milliyet Blog: <http://blog.milliyet.com.tr/ruzgarin-simarik-oglu-usain-bolt/Blog/?BlogNo=126527> adresinden alındı

Shakespeare, T., & Watson, N. (2001). social model of disability: An outdated ideology? S. N. Barnartt, & B. M. Altman içinde, *Exploring theories and expanding methodologies: Where we are and where we need to go (Research in Social Science and Disability, Volume 2)* (s. 9-28). Amsterdam: JAI Press.

Vikipedi. (2016). *Usain Bolt*. 09 11, 2016 tarihinde Vikipedi: https://tr.wikipedia.org/wiki/Usain_Bolt adresinden alındı

Paralimpik Oyunlar

Pınar Yavuz

pinyav@gmail.com

31. sayı, Eylül 2016

Her dört yılda bir düzenlenen olimpiyatlar bu sene 5- 21 Ağustos tarihleri arasında Brezilya'nın Rio de Janeiro şehrinde gerçekleştirildi. Hem Türkiye'de hem de dünyada büyük ilgiyle izlenen oyunlar, alınan derecelerden yaşanan skandallara kadar büyük ses getirdi. Türkiye 103 sporcu ile ve 21 farklı spor dalında katıldığı bu organizasyondan 1 altın, 3 gümüş ve 4 bronz olmak üzere toplam 8 madalya ile döndü. Madalya kazandığımız spor dalları güreş, halter, atletizm ve tekvando. Katılan sporcularımızın %53'ü erkek, %47'si ise kadın.

Peki sabırsızlıkla beklenen ve büyük ilgi gören olimpiyat oyunlarının ardından gerçekleştirilen Paralimpik Oyunlarını hiç merak ettiniz mi? Hem seyirci hem de bütçe anlamında hak ettiği ilgiyi olimpiyatlar kadar görmese de, olimpiyatlardan sonraki uluslararası en büyük ikinci spor etkinliği olan bu etkinliğe kısaca bir göz atalım.

Paralimpik, Latince'de eşit anlamına gelen "parallel" ve olimpiyat anlamına gelen "olympics" kelimelerinin birleştirilmesi ile elde edilmiş bir isimlendirme. Ludwig Guttman isimindeki bir nöroloji doktorunun İngiltere'de tekerlekli sandalye kullanan savaş gazilerinin rehabilitasyonu için düzenlediği spor etkinlikleri paralimpik oyunların başlangıcını oluşturuyor. Bugünkü anlamıyla ilk paralimpik oyunlar 1960 yılında Roma'da gerçekleştirilmiş. Uluslararası Paralimpik Komitesi (IPC) 1989 yılında kurulmuş ve merkezi Almanya'da bulunuyor. Türkiye Paralimpik Komitesi ise 2002 yılında kurularak aynı yıl içinde IPC üyesi olmuş.

Paralimpik Oyunlarına başlangıçta yalnızca tekerlekli sandalye kullanıcısı sporcular katılabiliyorken 1976'da bu kural değiştirilmiş. Şu anda dünyanın beş kıtasındaki birçok

ülkeden farklı engel türlerine sahip sporcular futboldan masa tenisine, okçuluktan yüzmeye kadar geniş bir yelpazede yer alan branşlarda yarışmalara katılabiliyor. Alınan karar doğrultusunda 80'lerin sonu ve 90'ların başı itibariyle Paralimpik Oyunları yaz ve kış olimpiyatlarının bitiminden iki hafta sonra aynı şehir ve tesiste düzenleniyor. O yüzden bu seneki oyunlar 7 – 18 Eylül tarihleri arasında Rio de Janeiro'da gerçekleştirildi.

Türkiye'nin Paralimpik Oyunlarda yer alması 1992 yılında yüzme dalında yarışan tek bir sporcumuzla Barselona'daki oyunlarla başlamış. Son yıllardaki başarılarımızı inceleyecek olursak 2004 Atina oyunlarında atıcılıkta altın madalya, 2008 Pekin oyunlarında okçulukta altın madalya ve masa tenisinde bronz madalya, 2012 Londra oyunlarında ise halterde altın madalya; halter, atıcılık, judo ve masa tenisinde gümüş madalya; okçuluk, golbol, judo ve halterde bronz madalya ile toplam 10 madalya kazandık.

Bu seneki oyunlara 29 görme engelli, 49 bedensel engelli ve 1 özel sporcu olmak üzere 79 sporcu ile katıldık. Görme Engelliler Spor Federasyonu sporcuları futbol, golbol, judo ve atletizm branşlarında; Bedensel Engelliler Federasyonu'nun gönderdiği sporcular atıcılık, masa tenisi, okçuluk, atletizm, halter, yüzme, tekerlekli sandalye tenisi, tekerlekli sandalye basketbolu branşlarında; Özel Sporcular Federasyonu sporcusu ise atletizm branşında yarıştı. Ülkemizin aldığı dereceler ise şöyle sıralanıyor: halterde bedensel engelli sporcumuz Nazmiye Muratlı dünya rekoru da kırarak altın madalya aldı. Tekerlekli sandalyede yarışan Abdullah Öztürk masa tenisinde, üstelik bu branşta dünyanın en başarılı sporcularını yetiştiren Çin'i yenerek altın madalya kazandı. Takım sporundaki ilk altın madalyamız ise golbol branşında görme engelli sporcularımızdan geldi. Bedensel engelli sporcumuz Kübra Korkut masa tenisinde gümüş madalya kazandı. Bronz madalyalar ise judoda yarışan görme engelli Ecem Taşın ve Mesme Taşbağ; atıcılıkta yarışan bedensel engelli Ayşegül Pehlivanlar, atletizmde mücadele eden görme engelli Semih Deniz ve masa tenisi erkek takımından geldi. 3 altın, 1 gümüş ve 5 bronz olmak üzere toplam 9 madalya ile oyunları tamamladık. 2016 Paralimpik Oyunları madalya sayısına göre ilk üçte bitiren ülkeler ise sırasıyla Çin, Büyük Britanya ve Ukrayna..

Bu yıl bir ilk de gerçekleştirilmiş. Komite görme engelliler için erişilebilir madalyalar tasarlamış. Madalyaların içine yerleştirilen küçük çelik toplar, salladığınızda belirgin bir ses çıkarıyor ve çıkan sesin yoğunluğuna göre madalyanın altın, gümüş ya da bronz olup olmadığı anlaşılıyor. Ayrıca Rio 2016 Paralimpik Oyunları yazısı madalyalara Braille ile yazılmış.

Belirtmek istediğim bir diğer husus da Türkiye Paralimpik Komitesi tarafından Parsu ve Parcan isminde iki çizgi karakter yaratılarak konu ile ilgili bir videonun hazırlanmış olduğu. Parcan tekerlekli sandalye kullanan ve basketbol oynayan bir erkek çocuk, Parsu ise görme engelli bir kız çocuk. Hazırlanan 8 dakikalık bir animasyonda oldukça doğru bir yaklaşımla engellilik ve paralimpik oyunlar anlatılmış. İlkokul öğrencilerine bu alanda bir çalışma yapmak istendiğinde kullanmak için iyi bir kaynak.

Bu oyunlar sahip olunan engel nedeniyle pek çok şeyi yapamayacakları düşünülen engelli bireylerin; beden sınırlarını esnetme, yoğunlaşma, çok çalışma ve disiplin gerektiren bir alan olan sporda neler yapabileceklerini göstermesi, bir başka deyişle var olan bir önyargıyı sarsması anlamında çok önemli. Dilerim engelli bireylerin spora katılımlarını artıran çalışmalar hız kazanır ve biz de ulusal ve uluslararası arenada bu konuda ülke olarak daha büyük başarılar imza atarız.

Kaynaklar:

<https://www.paralympic.org/>

<http://www.tmpk.org.tr/>

Parsu ve Parcan videosu:

https://www.youtube.com/watch?v=QYk0rmEz_5M

Recep ve Çocuklarda “Özür lülü ğe” Bir Giriş

Bahar Yavuz

psybahar@gmail.com

Sayı 31, Eylül 2016

Yaş amdan bir sahne, uğruna birkaç söz edecek kadar değerli görü ndü ğü için yine yazmaya sarılma ihtiyacı hissettim.

Bu sefer genelin aksine, aralarında diyalo ğun geç ti ği insanlardan hiç biri bir engele sahipmiş gibi görünmüyor. İki çocuk belli ki bir nedenden ötürü bozuşmuş lar... Arkadaki, kü sü p önden hiç bir şeyi dinlemeden giden çocu ğun dikkatini bir şekilde kendi üzerine çekip onu durdurmaya uğraş ıyor.

"Salak Recep!"

"Aptal Recep!"

"Mal Recep!"

"Geri zekalı Recep!"

...

Öndekinin bu hakaretlerin hiç birine kulak astığı yok. Sessizliğini koruyor, ta ki.....

"Özür lü Recep!"

"Ne var!"

Bu çocuklar henüz ilkokul çağ ındalar, yani aslında öğrenmeye en açık oldukları dönemi henüz kapatmamış lar. Beni içimde bir sancıyla yerimde çakılı bırakan bu son hamle, öğrenme denen şeyin büyük bir korkuyla beslendi ğinde nasıl daha önyargılı ve derin

varlık gösterebilen bir süreç olduğunu hatırlattı. Toplumun her kesimine sirayet etmiş bu sakat kalma, özürlü olma korkusu çocuklar için de hemen hemen aynı endişenin kaynağı. Bir çocuğun sadece toplumun olmaktan korktuğu şeyi dikkate alması değil, aynı zamanda onu kendine yedirememesi de söz konusu. Bir özre sahip olmak sadece büyük bir eksiklik değil, aynı zamanda bir utanç kaynağı da. Zaman zaman bu "özürlü" kelimesinin çocuklar arasında bir hakaret unsuru olarak kullanımına şahit olmuşumdur, hiçbiri de bir öncekini duymuş olmamın alışkanlığıyla bir kayıtsızlık yaşatamıyor bende. Asıl utancı ben, her defasında toplum için duyuyorum.

Özürlülüğe yetişkinler penceresinden bakmak bize başka bir açıdan kıymetli bir analiz sunuyor. Örneğin bana ve arkadaşlarıma bakıp "Vah vah, pek de gençmiş!" dediklerini defalarca duymuşluğum vardır. Elinde bastonla dolaşan bir kör asla enerjisinin doruk noktasında olan bir genç olamaz. Bir nevi sosyal iktidarsızlığın göstergesi olan özür, gençlere yakışmayacak aşağılığa sahip bir durumdur. Yaşlı birinin bir sebepten ötürü kör olması toplumumuzun adil vicdanlı yetişkinlerine bizim durumumuzdaki kadar acı vermez. Öyle değil mi, özürlü olmanın da bazı kriterleri vardır. Eğer özürlü olmak gibi bir niyetiniz varsa, bazı öncülleri sağlamış olmanız şarttır: yaşlı olmak, ezik büzük bir halde olmak, toplumun sosyoekonomik olarak en aşağı tabakasından geliyor olmak gibi.

Normalde sıranın önüne geçme, toplu taşımada kaç yaşında olunursa olunsun insanları yerinden kaldırıp oturma, gerekli düzenlemeler yapıldığında her insan gibi gerçekleştirebileceğimiz bir görevi sırf körlükten dolayı muafiyet arkasında yok sayma gibi şeyler, toplumumuzun büyük bir kesimi tarafından engelinin hakları kategorileri içinde sayılır. Herkes gibi bir yerden bir yere tek başına gitme, bir işte varlık gösterip göstermediği ölçülürken engelinden çok liyakatine bakılma, en temelde her insanla aynı haklara sahip olduğunun hatırlanması gibi kategoriler asla hiç kimsenin aklına gelmez. Oysa ki kimine göre eksikliğin bir asalak gibi yaşamak bağlamında oldukça işlevsel olduğu sakatlık hali, bütün artı ve eksileriyle başlı başına bir çocuğun gözünden bile ürkülecek derecede aşağılık bir vaziyet olarak belirlenmiştir. Toplum tarafından, hem bu hastalıklı durumu kendinden çok uzağa fırlatma, hem de kimi durumlarda kendi rahatını hiçe sayıp önceliği bu korkulan durumun nesnesine verme davranışı bana hep paradoksal gelmiştir. Böyle bir paradoksu canlı canlı yaşadığım dakikalarda aklıma

sürekli aynı ihtimal gelir: Muhtemelen bu insanlar dokunmak istemedikleri bir laneti kovacak bir tutum olarak, bunu etrafa sarımsak bağlama veya tuz serpme gibi ritüellere de benzetebiliriz, ayrımcılığın sevimli hallerini bize sunarken gerçekten de tehlikeyi savuşturduklarına inanmaktadırlar içten içe. Aksi takdirde bu kendinden çok sakatı düşünme durumlarıyla onu lanetli ve aşağılık görme alışkanlıklarını bağdaştırmak pek de mümkün olmuyor. Yetişkinlerin bizi her gördüklerinde nükseden sakatlanma korkuları, aynı saniyelerde çocuklarına da sirayet ediyor. Çocuklar için model olarak öğrenmenin ne kadar kıymetli olduğunu bildiğimizi varsayarsak, ebeveyn ya da yakınlarının gözlerinin, sözlerinin, vücut dillerinin onlara gerekli mesajı nasıl ilettiğini tahmin edebiliriz.

Recep'in "özürlü Recep!" iddiasına önümde durup dikkat kesildiği dakikalarda, benim aklımdan bunlar geçiyordu. Düşüncelerimin, bu toplumun normları içinde bazı tutumları anlarken, başkalarına farklı bir bakış sunup sunmadığını bilememekle beraber, çocuk ve yetişkinlerde sakatlık bağlamında toplumsal değişimi yaratacak öneriler üretmek isteyen bir yolda ilerlediklerini kesinlikle söyleyebilirim. Umudum her daim, engelli ya da engelsiz bu işe kafa yoran herkesin fikriyle açılacak bir yolda ilerlerken, en çok çocuklarda bu değişimi fark edebilmek.

Şimdilik sakatlanma korkusunun her yaştan insan için ne kadar açık olduğunu hissetmiş olmanın verdiği sorumlulukla bu izlenimi paylaşmak istedim. İleriki aylarda çocuklar üzerinden bu meseleyi geliştirme düşüncesindeyim. Bana fikirlerini iletmek isteyenler olursa, e-posta adresimden ulaşabilirler.